

МІЖНАРОДНА КОНФЕРЕНЦІЯ «АРХЕОЛОГІЯ, МУЗЕЄЗНАВСТВО ТА ПАМ'ЯТКОЗНАВСТВО В СИСТЕМІ ОСВІТИ І НАУКИ»: ЯК ВИКЛИКИ ВОЄННОГО ЧАСУ ФОРМУЮТЬ НОВІ ПІДХОДИ

Олександра Іванова
аспірантка Національного
університету
«Києво-Могилянська академія»,
учасниця Науково-дослідної
лабораторії «Архаїка»,
м. Київ

Міжнародна наукова конференція «Археологія, музеєзнавство та пам'яткознавство в системі освіти і науки», яка відбувається кожні п'ять років, цього разу має подвійний ювілей. Вона була присвячена 80-річчю кафедри археології та музеєзнавства і 190-річчю Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Але, попри святковий привід, в 2024 році виповнилось і 10 років від початку російського вторгнення, яке згодом стало повномасштабною російсько-українською війною на теренах нашої Держави. Саме це і визначило головну проблематику конференції та було основним лейтмотивом кожної з її тематичних секцій.

Конференція тривала два дні, 3 та 4 жовтня 2024 р. у головному корпусі Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Перший день розпочався урочистим відкриттям, на якому виступили новий завідувач кафедри археології та музеєзнавства **Павло Шидловський**, ректор університету **Володимир Бугров**, декан історичного факультету **Тарас Пшеничний**, директор Інституту археології НАН України член-кореспондент НАН України **Віктор Чабай**, голова ВГО «Спілка археологів України» **Євген Синиця** та почесний завідувач кафедри **Ростислав Терпиловський**.

Фахівці з археології, музеєзнавства та охорони культурної спадщини зібрались, аби обговорити виклики, що постали перед цими галузями. Учасники звернули увагу на те, як війна та руйнування культурної спадщини впливають на науку й освіту. Адже ми вже стали свідками того, як російські воєнні дії руйнують музеї разом із їхніми колекціями, як знищують унікальні історичні та археологічні ландшафти. Це впливає не тільки на наукові дослідження, але й на освітній процес.

На конференції також були присутні представники інших українських і закордонних інституцій, зокрема Інституту археології НАН України, Одеського археологічного музею НАН України, Бобринецького та низки інших регіональних музеїв, Національного науково-природничого музею, Громадської організації «Архаїка», яка є постійним партнером кафедри та університетського Археологічного музею в питаннях оцифрування й збереження колекцій. Окрім того, у конференції брали участь і дослідники з університетів Саламанки, Ставангера, Павії, а також майбутні абітурієнти, які зараз пишуть свої перші наукові роботи в Малій академії наук.

Серед ключових питань було обговорено, як зберегти культурну спадщину під час війни та після неї. Адже важливо створити ефективну мережу співпраці між науковими інституціями, музеями, громадськими організаціями. Усі доповідачі робили акцент на інтеграції української науки у міжнародні програми, щоб показати світові наші досягнення і забезпечити максимальну підтримку наших досліджень, колекцій, музеїв.

Однак не тільки об'єкти культурної спадщини зазнали втрат. Війна принесла виклики для самої наукової спільноти. Багато науковців нині захищають країну на фронті, і завдяки їхній мужності ми маємо змогу продовжувати роботу, організовувати і відвідувати такі конференції. Чимало фахівців виїхали за кордон. Проте навіть залишаючись активними в науковій діяльності, вони поступово втрачають контакти з колегами, фондами, колекціями і джерелами, що залишились в Україні. Це впливає на розвиток вітчизняної археології та музеєзнавства, позаяк для дослідницької діяльності важливим є доступ до матеріалів і джерел, що фізично зберігаються в Україні.

Пандемія COVID-19 та війна внесли свої корективи і в освіту. Студенти мали обмежений доступ до польових досліджень і практичних занять, а це є ключовим елементом підготовки майбутніх фахівців. Проте сьогодні лектори повертаються до аудиторій, поновлюються експедиції та практичні заняття. І це підносить роль університетського Археологічного музею як навчального осередка. Ми відновлюємо освіту разом зі студентами, які залишились тут і відчувають на собі втрати, які несе Україна в царині археології та культурної спадщини.

Особливістю конференції стало те, що значний внесок в її організацію зробили саме студенти, аспіранти та випускники кафедри. Студенти виступали модераторами всіх чотирьох секцій, сліdkували за таймінгом і модерували дискусії. Окрім того, понад 15 доповідей були представлені бакалаврами та магістрами, викликали жваві обговорення і навіть суперечки, які точно не залишили аудиторію байдужою.

Також було приділено увагу Археологічному музею Київського національного університету, заснованому у 1987 р., який зберігає близько 30 000 артефактів з усієї України. Музей, завідувачем якого є *Любов Самойленко*, є навчальною лабораторією для студентів. Тут вони не тільки опановують теоретичні знання, а й працюють з реальними артефактами з експедицій. Цей музей залишається одним із ключових центрів підготовки фахівців на кафедрі археології.

Конференція включала чотири секції та Круглий стіл, кожна з яких розглядала певні аспекти археології та музеєзнавства:

► На **Круглому столі** на тему «Викладання археології та музеєзнавства: виклики та рішення» обговорювали виклики освіти під час війни, труднощі польових робіт і пошук нових підходів для підготовки майбутніх археологів і музейних працівників.

► **Секція 1** була присвячена первісній археології України. Учасники говорили про епоху палеоліту, зокрема розкопки в Межиріччі (якими керує завідувач кафедри *Павло Шидловський*, та у яких щороку беруть участь студенти й аспіранти факультету), а також про неоліт, добу бронзи та катакомбну культуру. Згадали й про цифрові методи дослідження кам'яної доби, які відкривають нові горизонти для дослідників.

► **Секція 2** охопила актуальні питання археології, включаючи античний час і дослідження Ольвії. Доповіді про середньовіччя, зооархеологію і тваринні ресурси на археологічних пам'ятках додали дискусії глибини. Жваве обгово-

рення викликала доповідь про наукові археологічні видання в Україні, де йшлося про монополізацію та застарілі підходи до публікацій. Дискусія була настільки активною, що могла б тривати увесь час секції, але учасники мусили рухатися далі.

► **Секція 3** була присвячена музейній справі. Говорили про роботу музеїв України, зокрема Одеського археологічного музею, низку регіональних музеїв, а також про діяльність Археологічного музею КНУ у сфері археології та антропології, його співпрацю з громадською організацією «Архаїка» у сфері оцифрування музейних експонатів.

► **Секція 4** підсумувала все, що обговорювалось протягом двох днів. Учасники говорили про руйнування пам'яток війною та шляхи їхнього збереження. Ця секція була особливою, оскільки більшість доповідей представили студенти. Це були їхні перші виступи на такому рівні, вони мали певні недоліки, але праця та ентузіазм молодих науковців вражали, і для багатьох цей досвід став стартовим майданчиком і натхненням для подальших досліджень.

Загалом конференція була не лише науковим форумом, але й можливістю обговорення складних реалій, з якими зіткнулись археологія, музеєзнавство та пам'яткознавство під час війни, а також місцем приємних спогадів, пов'язаних із кафедрою. Адже навчання тут для усіх присутніх, це не лише про наукові дисципліни, це про людей, які формували та формують кафедру такою, якою ми знаємо її на сьогодні. Кафедру, яку кожен, хто переступив її поріг як випускник, може називати другою домівкою.

Під час конференції студенти також знімали фільм, розпитуючи усіх присутніх про їхні приємні, веселі та теплі спогади, пов'язані з кафедрою. Тож чекаємо на його вихід на інтернет-ресурсах кафедри та Центру палеоетнологічних досліджень, аби ностальгувати разом.

Важливо, що попри всі виклики наукова спільнота продовжує працювати, а нові покоління студентів з ентузіазмом долучаються до цього процесу, не тільки зберігаючи спадщину, а й прокладаючи шлях для її майбутнього розвитку. ■

Виступи ректора Київського національного університету імені Тараса Шевченка Володимира Бугрова та почесного завідувача кафедри археології та музеєзнавства Ростислава Терпиловського. Світлина Тимофія Гордієнка, студента 1 курсу кафедри археології та музеєзнавства

Сайт «Центру палеоетнологічних досліджень»,
де буде опубліковане підсумкове відео з конференції

Слухачі та учасники конференції під час відкриття.
Світлина Андрія Цикоти, вивсцьника кафедри археології
та музеєзнавства

Виступи учасників конференції 4 жовтня.
Світлина Т. Гордієнка

Любов Самойленко — завідувачка Археологічного музею КНУ,
під час студентських виступів, присвячених роботі в музеї.
Світлина Т. Гордієнка

Всент заповнена аудиторія під час Секції 1: Первісна археологія
України в європейському контексті. Світлина Т. Гордієнка

Активна дискусія в залі, що розпочинається запитаннями від завідувача кафедри Павла Шидловського. *Світлина Т. Гордієнка*

Виступи учасників конференції 4 жовтня. *Світлина Т. Гордієнка*

Студенти-модератори секції 3: Музейна справа в системі освіти і науки. *Світлина Т. Гордієнка*

Тези конференції, *світлина Ніки Гавриш, студентки кафедри археології та музеєзнавства*

Викладачі кафедри Кирило Третяк та Євген Синиця